

הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ע"ר)



עלון מספר 142 ינואר 2026 – לציון יום השואה הבינלאומי

1. אגרת העמותה לציון יום השואה הבינלאומי
2. אלבום הקר [Höcker Album]
3. דו"ח Witold [דו"ח פילצקין]
4. מן העיתונות: ארגנטינה הסתירה את מנגלה ימ"ש
5. ילדים בשואה (2*) (מונקץ')
6. עדויות ילידי קרפטורוס ב"יד ושם"
7. חסידי אומות העולם בקרפטורוס (ויינברגר: חוסט)
8. ישראלים ילידי קרפטורוס:
9. חנה-לאה הרשקוביץ (סולוטבינו)
9. משלנו: הרב צבי שפיגל (טיסה אוילוק)

בטבח בסידני, בהדלקת נר ראשון של חנוכה, נרצחו טיבור וייצן, יליד אוז'גורוד, ואדית (מרקוביץ) ברוטמן, ילידת וינוגרדוב.
ראו את הנספח לעלון. יהא זיכרם ברוך!

1. אגרת העמותה לציון יום השואה הבינלאומי

כמדי שנה, אנו שולחים איגרת לניצולי השואה שלנו, שחלקם כבר סיעודיים, כדי להבטיח להם, שאנו, בני דורות ההמשך, נמשיך לנצור בלבנו את זכר קהילות שחרבו.

נאחל להם בריאות ונחת מבני משפחתם.

השורדים הגיבורים שלנו אומרים לנו לא אחת: "אתם הנקמה שלנו בצורך הנאצי!"

סיכום מסיבת חנוכה – בעלון פברואר 2026



2. אלבום הקר [Höcker Album]

תוך כדי חיפוש מידע על "אלבום אושוויץ", המתעד את שואת יהדות קרפטורוס, נתקלתי באלבום נוסף, שונה בתכלית... למרבה הזוועה הוא מתאר את חייהם העליזים וההינחוחים של המרצחים – בתקופה בה נרצחו בני המשפחות שלנו. לא היכרתי אלבום זה. כל החיים לומדים...

אעלה את תמצית המידע מוויקיפדיה: קרל הקר ימ"ש וזיכרו – פני הרוע "אלבום הקר הוא אוסף של תצלומים שנאספו על ידי קרל-פרידריך הקר, קצין ב-SS בתקופת המשטר הנאצי בגרמניה. הוא מכיל למעלה ממאה תמונות של חייהם ותנאי החיים של הקצינים והמנהלים שניהלו את מתחם מחנה הריכוז אושוויץ-בירקנאו. האלבום הוא מסמך ייחודי מן השואה; הוא נמצא כעת בארכיון של מוזיאון הזיכרון לשואה של ארצות הברית (USHMM) בושינגטון הבירה.



על פי המוזיאון, אלבום התצלומים נמצא על ידי קצין מודיעין, נגד אמריקאי אלמוני, ששוּן בפרנקפורט לאחר כניעתה של גרמניה ב-1945. הקצין הזה גילה את אלבום התמונות בדירה שם, וכשחזר לארצות הברית לקח איתו את האלבום. בינואר 2007, הקצין האמריקאי תרם את האלבום ל-USHMM בבקשה שזהותו לא תיחשף. הכיתובים של התצלומים, והאנשים המופיעים בתמונות, אישרו במהירות שהם מתארים את החיים במחנות אושוויץ וסביבם. התצלום הראשון הוא דיוקן כפול של ריכרד בָּר [Richard Baer], מפקד מחנה אושוויץ בין השנים 1944 ו-1945, והשליש שלו, קרל הקר.

האלבום מכיל 116 תצלומים, כולם בשחור-לבן, כמעט כולם עם קצינים גרמנים. מאמינים שזה היה רכושו של הקר מכיוון שהוא מופיע ברבות מהתמונות, יותר מכל אדם אחר. בעמוד השער מתחת לתמונה של הקר וְּר כתוב "עם המפקד בָּר, אושוויץ 21.6.44", המזהה את הקר כבעל האלבום. הוא גם האדם היחיד באלבום שמופיע לבד בתמונות.

חלק מהתמונות מתארות אירועים רשמיים, כמו הלוויות צבאיות וחנוכת בית חולים חדש. הם כוללים גם תמונות של קציני המחנה נרגעים במפלט צוות, הידוע בשם סולאהוט [Solahütte], אכסניה כפרית במרחק של כ-20 קילומטרים בלבד ממתחם המחנה. התמונות הללו נחשבות למדהימות ביותר, משום שהן מציגות קציני מטה עליזים מבלים בחיק הטבע, עוסקים בצייד, שרים, שותים ואוכלים - בזמן שבמחנה עצמו מתרחש סבל אדיר. במספר התצלומים נראים קצינים מתרווחים בחברת נשים צעירות - קצרניות וקלדניות, שהוכשרו בבית הספר ה-SS באוברנאי*, אשר נודעו בדרך כלל כ-SS Helferinnen, המילה הגרמנית ל"עוזרים".

[*אֹבֶרנֶה (בצרפתית: Obernai) היא עיירה הממוקמת כ-25 קילומטר מדרום-מערב לשטרסבורג]. שני המפקדים הידועים ביותר של המחנה, ריכרד בר ורודולף פרנץ הס, נראים בתצלומים. [גם] יוסף מנגלה, הידוע לאסירי המחנה כ"מלאך המוות", היה רופא מיומן, שניהל ניסויים רפואיים על ילדים תאומים במחנה. בסך הכול, האלבום מכיל שמונה תצלומים המתארים את מנגלה. לפני תרומת האלבום למוזיאון, לא הראו אותו תמונות ידועות בתוך שטח המחנה. התמונות של מנגלה צולמו כולן באתר הנופש של ה-SS בסולהאוט. נראה כי התמונות הללו צולמו ב-29 ביולי 1944, כדי לכבד את סיום כהונתו השנייה של רודולף הס כבכיר בחיל המצב. קצינים נוספים שתוארו בחגיגות אלו לצד מנגלה והס כוללים את יוזף קרמר, פרנץ הסלר, וולטר שמידצקי, אנטון טומאן, אוטו מול ומקס סל.

התצלומים באלבום הקר נתפסים כמצמררים במיוחד בגלל הזמן שבו הם צולמו, בין יוני לדצמבר 1944. צוין על ידי ארכיונים והיסטוריונים כי תקופה זו חופפת להשמדה המונית של מאות אלפי יהודים הונגרים באביב ובקיץ 1944 - אירוע המכונה "הטרנספורט ההונגרי". יהודים אלו נאספו ונשלחו לאושוויץ לאחר פלישת הנאצים להונגריה במרץ 1944. כל כך הרבה יהודים הונגרים נהרגו במחנות אושוויץ באותה תקופה, עד שהמשרפות לא היו מסוגלות לכלות את כל הגופות, ולכן נחפרו בורות פתוחים לשם כך.

לדברי רבקה ארבלדינג, ארכיונאית המוזיאון שקיבלה את האלבום מתרומתו וזיהתה לראשונה את משמעותו, 'האלבום מזכיר לנו שמבצעי השואה היו בני אדם, גברים ונשים עם משפחות, ילדים וחיות מחמד, שחגגו חגים ולקחו חופשות... האנשים האלה היו בני אדם... והתצלומים האלה מזכירים לנו למה בני אדם מסוגלים כשהם נכנעים לאנטישמיות, לגזענות ולשנאה'.

הקר התחתן לפני המלחמה והוליד בן ובת במהלך המלחמה, איתם התאחד לאחר שחרורו מ-18 חודשים במחנה שבויים בריטי ב-1946. בתחילת שנות ה-60 הוא נתפס על ידי הרשויות במערב גרמניה בעיר הולדתו, שם היה פקיד בנק. לא ידוע מדוע הבנק החזירו לעבודה וקידם אותו לאחר היעדרות ארוכה, שבמהלכה לא היה לו כל קשר לבנקאות.

במשפטו בפרנקפורט, שהיה חלק ממשפטי פרנקפורט אושוויץ הנודעים, הכחיש הקר כי השתתף בבחירת הקורבנות בבירקנאו, או שהוציא אי פעם להורג באופן אישי אסיר. עוד הכחיש כל ידיעה על גורלם של כ-400,000 יהודי הונגריה שנרצחו באושוויץ בתקופת שירותו במחנה. הוכח כי הקר ידע על פעילויות רצח העם במחנה, אך לא ניתן היה להוכיח כי היה לו חלק ישיר בהן. במשפטים שלאחר המלחמה הכחיש הקר את מעורבותו בתהליך הבחירה. בעוד שדיווחים של ניצולים וקציני אס-אס אחרים כמעט הציבו אותו שם, התובעים לא יכלו לאתר ראיות חותכות להוכחת הטענה.

באוגוסט 1965 נידון הקר לשבע שנות מאסר בגין סיוע בלמעלה מ-1,000 רציחות באושוויץ. הוא שוחרר ב-1970 והצליח לחזור לתפקידו בבנק כקופאי ראשי, שם עבד עד פרישתו.

ב-3 במאי 1989 גזר בית המשפט המחוזי בעיר בילפלד [Bielefeld] בגרמניה את הקר לארבע שנות מאסר בגין מעורבותו בהמתת אסירים למוות בגז, בעיקר יהודים פולנים, במחנה ההשמדה מיידנק בפולין. רישומי המחנה הראו שבין מאי 1943 למאי 1944 רכש הקר לפחות 3,610 קילוגרם (7,960 ליברות) של גז רעיל ציקלון B לשימוש במיידנק.

קישור לאלבום הקר: [מוזיאון הזיכרון לשואה בארצות הברית - גלריה מקוונת של תמונות אלבום הוקר](#)

3. דו"ח Witold [דו"ח פילצקי] - מידע מוויקיפדיה ומאתר "הספרנים"



דו"ח פילצקי (בפולנית: Raporty Pileckiego) הוא דין וחשבון רשמי, המכיל למעלה מ-100 עמודים, שנכתב בשנת 1943 על ידי ויטולד פילצקי, קצין פולני וסוכן המחתרת הפולנית שנכלא מרצונו באושוויץ והצליח להימלט משם. דו"ח זה היה התיעוד המשמעותי הראשון של השמדת היהודים במהלך השואה ומלחמת העולם השנייה שהגיע לידי בעלות הברית.

ב-9 בנובמבר 1939, לאחר שצבא פולין הפסיד בפלישה לפולין, קפטן ויטולד פילצקי, יחד עם המפקד שלו, מאיור יאן וולודארקביץ', ייסדו את הצבא הפולני הסודי (Tajna Armia Polska, TAP) שהיה אחד מארגוני המחתרת הפולנית. ב-1940, פילצקי הגיש לממוניו עליו מבצע שבמסגרתו ייכנס למחנה אושוויץ, יאסוף מידע מודיעיני על המחנה מבפנים ויארגן מרד אסירים. בזמן ההוא היה ידוע מעט מאוד על דרכי הניהול של הגרמנים את המחנה וההבנה הכללית הייתה כי הוא פועל כמעין מחנה כליאה גדול. ממוניו במחתרת הפולנית אישרו את התוכנית וציידו אותו בתעודת זהות מזויפת עם השם תומאש סרפינסקי. ב-19 בספטמבר 1940 הוא יצא בכוונה לרחוב בוורשה

במהלך פשיטה ונתפס על ידי הגרמנים ביחד עם עוד 2,000 אזרחים חפים מפשע. לאחר יומיים של כליאה ב"מחנה משמר הסוסים הקלים", שם סבלו האסירים ממכות חזקות, פילצקי נשלח לאושוויץ שם קיבל את מספר האסיר 4859.

רשת המודיעין של האיחוד המחתרתי של הארגונים הצבאיים Związek Organizacji Wojskowych - ZOW בתוך מחנה ההשמדה אושוויץ החלה לשלוח דיווחים קבועים לצבא המולדת החל מאוקטובר 1940. החל מנובמבר 1940, המידע הראשוני על השמדה המונית שקרתה במחנה החלה להישלח דרך ה-ZOW לצבא המולדת בוורשה. החל ממרץ 1941 המידע הועבר לממשלה הפולנית הגולה בלונדון. הדיווחים הללו נתנו לבעלות הברית מידע על התחוללות השואה והיו מידע מודיעיני על מה שמתחולל בתחומי אושוויץ. הדו"ח כולל פרטים על תאי הגזים, סלקציה והניסויים בבני אדם שערכו הנאצים. הוא מדווח כי היו שלושה קרמטוריום בבירקנאו, המסוגלים לשרוף 8,000 גופות ביום. ראול הילברג כתב שהמשרד לשירותים אסטרטגיים בלונדון, שקיבל את הדו"ח, הוסיף הערה שאין אינדיקציה לאמינות שלו. הדו"ח מהווה עיבוי והסבר ל"דו"ח של מאיור פולני" שנכתב על ידי ירזי טאבאו שהוא המוקדם מבין שלושת דו"חות מפי עדי ראייה שנודעו ביחד בשם "פרוטוקולי אושוויץ" ואשר הזהירו על הרצח ההמוני ופשעים אחרים שמתבצעים בתוך מחנה אושוויץ.

ב-20 ביוני 1942, ארבעה פולנים, Eugeniusz Bendera, Kazimierz Piechowski, Stanisław Gustaw Jaster ו-Józef Lempart נמלטו מאושוויץ כשהם לבושים במדי ה-SS-Totenkopfverbände. חמושים באופן מלא וישובים ברכב של קציני SS, הם יצאו דרך השער הראשי של המחנה עם רכבסטייר 20 שהיה שייך לרודולף הס. יאסטר, חבר ה-ZOW נשא עימו דו"ח מפורט אודות התנאים במחנה שנכתב על ידי פילצקי. הגרמנים לא תפסו אף אחד מהם. ב-27 באפריל 1943 נמלט בעצמו פילצקי מאושוויץ, וכתב דו"ח נוסף. מאוחר יותר, לאחר שחרורו ממחנה השבויים הגרמני במורנאו ב-1945, פילצקי חיבר דו"ח סופי שכלל למעלה מ-100 עמודים. הדו"ח פורסם לראשונה בשנת 2000, 55 שנים לאחר סיום מלחמת העולם השנייה. תרגום לאנגלית של הדו"ח פורסם בשנת 2012 תחת הכותרת "The Auschwitz Volunteer: Beyond Bravery".

תוספת מאתר "הספרנים" <https://blog.nli.org.il/witold-pilecki>

אסיר 4859: הגיבור שהתנדב להיכלא באושוויץ - נועה רייכמן, 18.01.2022
ויטולד נולד ב-13 במאי 1901 בקרליה שברוסיה, לשם גלתה משפחתו לאחר דיכוי המרד הפולני בשנים 1863-1864. סבו, יוזף פילצקי, בילה 7 שנים בגלות בסיביר בשל חלקו במרד הזה. ויטולד עצמו עתיד גם הוא למרוד ברוסים, הפעם בסובייטים שכבשו את פולין, אבל לא נקדים את המאוחר.

...לאחר המלחמה השתחרר ויטולד מהצבא, נשא לאשה את מריה ועבד בחווה המשפחתית. לזוג נולדו שני ילדים, אנדריי וסופיה, ונראה שהחיים פונים למסלול שגרתי. אבל אז פרצה מלחמת העולם השנייה. פילצקי ומפקדו הקימו בנובמבר 1939 בוורשה את "צבא פולין הסודי" (Tajna Armia Polska), מהמחתרות הראשונות נגד הנאצים במדינה. הם גייסו אנשים, אגרו נשק והרחיבו את הפעילות לערים נוספות בפולין. ב-1940 כבר מנתה המחתרת יותר מ-8,000 לוחמים.

... "תומאש סרפינסקי" הגיע למחנה, ומייד החל לארגן את האסירים במחתרת שקידמה עזרה הדדית בין האסירים ושלחה דיווחים "החוצה". בתחילה העבירו חבריה רק פתקאות עם שמות האסירים שמתו או נרצחו, ובהמשך מסרו דיווחים מפורטים יותר ויותר על הנעשה ועל התעללות צוות המחנה באסירים. המחתרת הבריחה מזון, ביגוד ותרופות למחנה, וניסתה לתכנן מרד אסירים תוך קבלת תמיכה מאנשי הצבא המחתרתי הפולני – שאמורים היו "לכבוש" את המחנה מהנאצים ולשחרר את האסירים. באוגוסט 1941 דיווח "סרפינסקי" על המתת שבויי מלחמה סובייטיים בגז, כנראה אחד הניסויים הראשונים של הנאצים בשיטת רצח זו. 'השבויים הבולשביקים הראשונים, בשלב זה קצינים בלבד, הובאו לחדר בבלוק 13 (בלוק 11 לפי הספרור החדש). לאחר שדחסו כ-700 מהם לתוך החדר, צפופים כל כך שאיש מהם לא יכול היה לשבת, החדר ננעל ונאטם. באותו ערב הגיעה קבוצת חיילים גרמנים, ובראשם קצין. הם חבשו מסכות גז, והשליכו כמה מכלי גז לתוך החדר. אחר כך עמדו וצפו בנחת בהשפעות הפעולה... זה היה הניסוי הראשון ברצח באמצעות חומצה פרוסית'. חומצה פרוסית היא כינוי למימן ציאנידי.

...בהמשך דיווח פילצקי על בניית תאי הגזים והמשרפות, ועל המשלוחים הגדלים והולכים של קורבנות ההשמדה.

הדיווחים הועברו לאנגליה בסיוע אנשי המחתרת הפולנית – אלא ששם לא האמינו להם. **האנגלים טענו שפילצקי ממציא אירועים ו"מנפח" את הנתונים כדי לשכנע את האנגלים לפעול.** כשהבין ויטולד שלא תגיע עזרה מבחוץ, ותוכנית המרידה לא תצא לפועל, הוא החליט לברוח. בלילה שבין 26 ל 27 באפריל 1943, אחרי 945 ימים כאסיר באושוויץ, ברחו פילצקי ועוד שניים מחבריו. הם ניצלו את העובדה שיצאו למשמרת לילה במאפייה מחוץ למחנה, השתלטו על השומר שהשגיח עליהם וברחו – כשברשותם מסמכים שגנבו מהגרמנים. הם החזיקו ברשותם גם ציאניד, אותו התכוונו לבלוע במקרה שיתפסו. בעזרת תושבים מקומיים הצליחו להתרחק מהמחנה, ובסופו של דבר הצליחו להגיע לוורשה.

פילצקי הצטרף לארמיה קריובה (Armia Krajowa): המחתרת הפולנית המרכזית במהלך המלחמה) ונטל חלק במרד ורשה (הפולני). היחידה בפיקודו הסבה אבדות גדולות לגרמנים. עם דיכוי המרד נפל פילצקי בשבי הנאצים ועד סיום המלחמה שהה במחנות שבויים.

...ב-3 במרץ 1948 נפתח משפט ראווה, שבו הואשמו פילצקי ושלושה מחבריו בריגול למען מדינות המערב והממשלה הפולנית הגולה. במחצית מאי נגזר דינו למוות, וב-25 באותו חודש, שנת 1948, הוא הוצא להורג בכלא מוקוטוב [Mokotów] בוורשה. ככל הנראה הושלכה גופתו לקבר אחים בבית הקברות הצבאי פובונזקי [Cmentarz Powązkowski] בוורשה.

השלטונות הקומוניסטיים אסרו להזכיר את שמו ואת מעשיו. רק ב-1 באוקטובר 1990, לאחר שנפל המשטר הקומוניסטי בפולין, טוהרו ויטולד פילצקי וחבריו לדרך, והחלו להתפרסם ספרים עליו ועל מעשי הגבורה שלו.



התמונה מארכיון בית לוחמי הגטאות, שקיבל את התמונה ממוזיאון אושוויץ

4. מן העיתונות: ארגנטינה העלימה עין וסייעה למנגלה [ימ"ש] להסתתר - Ynet 1.12.2025 / איתמר איכנר

"ד"ר יוזף מנגלה, הרופא הנאצי הידוע לשמצה, שביצע ניסויים ברבריים באסירים וביהודים ושלח יהודים אל מותם בתאי הגזים, נמלט לאחר המלחמה לארגנטינה - שם חי בשקט, למרות שהרשויות במדינה ידעו את זהותו האמיתית. כך עולה ממסמכים שהוסתרו במשך עשרות שנים. המסמכים נחשפו אמש (30.11.2025) בהוראת הנשיא חאבייר מיליי.

מנגלה, שזכה לכינוי "מלאך המוות מאושוויץ", פיקח על עינויי האסירים במחנה ההשמדה תחת מסווה של מחקר רפואי. הוא נמלט מגרמניה לארגנטינה בשנת 1949 ושם הסתתר. הנשיא מיילי הורה כעת לחשוף כיצד עקבו הרשויות בארגנטינה אחר חייו של מנגלה ברחבי דרום אמריקה, אך הוא מעולם לא נעצר.

ארגנטינה העניקה אחרי מלחמת העולם השנייה מקלט לבכירים במשטר הנאצי, כמו יוזף מנגלה ואדולף אייכמן, שפעלו להשמיד את העם היהודי, והגיעו למדינה לאחר נפילת שלטונו של היטלר. בשנת 1960 נלכד אייכמן במדינה על ידי המוסד. הוא נשפט בישראל והוצא להורג [1.06.1961]. מנגלה חי, לפי המסמכים בארגנטינה, אך בסופו של דבר מת בברזיל.

מנגלה למד פילוסופיה במינכן בשנות ה-20 של המאה הקודמת, שם בא תחת השפעתו של אלפרד רוזנברג, האידיאולוג של המפלגה הנאצית, ונעשה נאצי נלהב. אחר כך למד רפואה בפרנקפורט, וב-1933 הצטרף ל"א, [שְטוּרְמַאָבְטֵילונְג (Sturmabteilung), הידועות בשמן המקוצר אֶס-אָה (SA), היו פלוגות הסער הנאציות, שהורכבו מאלפי בריונים ומובטלים. הם עודדו אלימות, פיזרו אספות והגבירו את חוסר הביטחון בקרב הציבור. הם נודעו גם בכינוי "החולצות החומות", על-שם צבע המדים שלהם, להבדיל מ"החולצות השחורות" - ה-SS] והחל לעבוד במכון המחקר שהקימה המפלגה הנאצית לחקר התורשה וטוהר הגזע. בתחילת המלחמה שימש כקצין רפואה בכוחות הוואפן אס.אס [Waffen-SS, "SS חמוש"] הזרוע הצבאית של ה-SS]. בשנים 1943 - 1945, שימש רופא ראשי במחנה ההשמדה בירקנאו הצמוד לאושוויץ; תפקידו העיקרי היה מיון העצירים שהובאו למחנה ברכבות, לעבודה או לתאי הגזים. קורבנותיו כינוהו "מלאך המוות". מלבד זאת ערך ניסויים רפואיים אכזריים בכלואים. מנגלה התרכז במחקרו המפלצתי בתאומים, כאמצעי לחקר התורשה. אם היה ערך מדעי כלשהו לממצאיו ואם לאו, שיטותיו הבלתי-אנושיות הביאו לכך ששום חוקר המכבד את עצמו לא הסתמך עליהם מאז ואילך.

אחרי פינוי אושוויץ הועבר למחנה הריכוז מאוטהאוזן, ועם שחרור מאוטהאוזן נעלמו עקבותיו. אחרי כמה שנים בבווריה הגיע לאמריקה הדרומית ב-1949. על פי המסמכים, מנגלה נכנס לארגנטינה בשנת 1949 עם דרכון איטלקי, תחת השם הלמוט גרגור. בארגנטינה הוא החל חיים חדשים. עד אמצע שנות ה-50, נחשף במסמכים, הרשויות הארגנטינאיות ידעו שהאיש שגרם למותם של המונים נמצא בארצם.

ב"ניו יורק פוסט" נכתב כי גזירי עיתונים בתיק שנחשף כוללים ריאיון מצמרר ללא תאריך עם אחד מקורבנותיו של מנגלה, חוסה פורמנסקי. 'הוא אסף תאומים, מכל הגילאים, במחנה, וערך עליהם ניסויים שתמיד הסתיימו במוות. ילדים קשישים ונשים, איזה זוועות', אמר פורמנסקי בראיון.

בשנת 1956 ביקש מנגלה את תעודת הלידה המקורית שלו משגרירות מערב גרמניה בבואנוס איירס, ולמרבה הפלא החל להשתמש בשמו האמיתי. הוא ביקש שידפיסו מחדש את תעודות הזהות.

מסמך שנכתב על ידי גורמים רשמיים שנה לאחר מכן קבע כי מנגלה תירץ מדוע נכנס במקור לארגנטינה תחת שם בדוי. 'הוא ציין שבמהלך המלחמה פעל כרופא באס.אס הגרמני בצ'כוסלובקיה, שם הצלב האדום כינה אותו פושע מלחמה', נכתב במסמך.

המסמכים מצביעים על כך שסוכנויות אכיפת החוק בארגנטינה ידעו שמנגלה התגורר בקראפאצ'י [Carapachay], עיירה בפאתי בואנוס איירס, ושהוא נישא לאלמנת אחיו באותה תקופה. המסמכים מצביעים על כך שהרשויות אף היו מודעות לכך שאביו ביקר אותו, אולי כדי להשקיע בעסק הרפואי החדש של מנגלה. בשנת 1959 הוציאה מערב גרמניה צו מעצר נגד מנגלה, וביקשה את הסגרתו, אך שופט מקומי דחה את הצו בטענה שהוא מבוסס על "רדיפה פוליטית".

ההסגרה שנכשלה הובילה ללחץ בינלאומי על ארגנטינה, ומנגלה נמלט לפרגוואי שם קיבל אזרחות. כאשר הרשויות הארגנטינאיות פשטו לבסוף על המעבדה הרפואית שלו בבואנוס איירס, הוא כבר לא היה שם.

לאחר בריחתו, הרשויות הארגנטינאיות הסתמכו במידה רבה על דיווחי חדשות זרים כדי לעקוב אחר מנגלה. בסביבות שנת 1960, הרופא הרוצח הגיע לברזיל, שם הוא זכה להגנתם של חקלאים ממוצא גרמני.

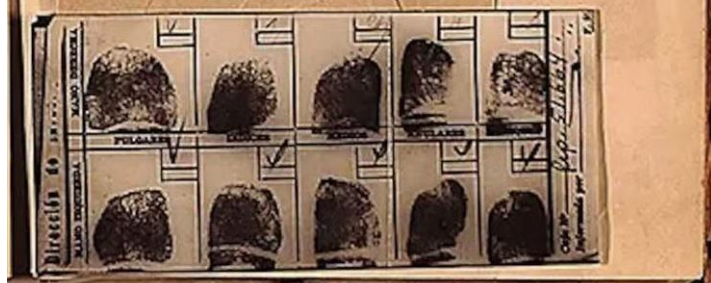
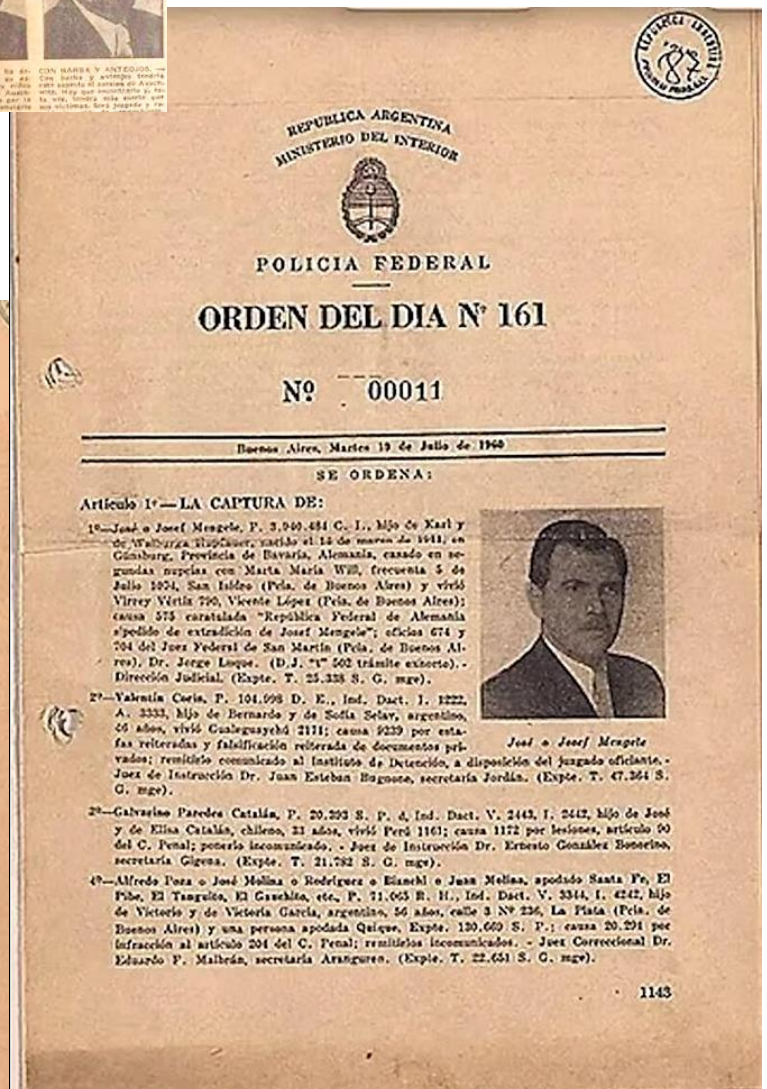
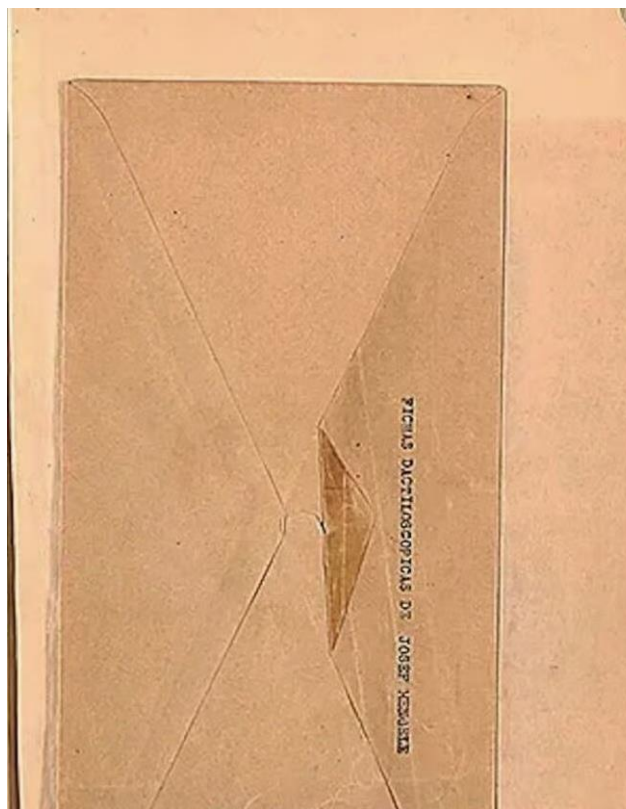


מנגלה מת לאחר שלקה בשבץ מוחי בזמן ששחה ליד עיירת החוף ברטיוגה [Bertioga] בשנת 1979 כשהיה בן 67. הוא נקבר תחת שם בדוי, אך חקירה הובילה להוצאת גופתו מהקבר בשנת 1985. כיום, עצמותיו משמשות ללימוד רפואה משפטית בבית הספר לרפואה של אוניברסיטת סאו פאולו.

למסמכים שחשפו הרשויות בארגנטינה

גזירי עיתונים שנאספו בארגנטינה
(צילום: הארכיב הלאומי של ארגנטינה)

אחד המסמכים שנחשפו
(צילום: הארכיב הלאומי של ארגנטינה)



אפילו טביעות אצבע נאספו
(צילום: הארכיב הלאומי של ארגנטינה)

5. ילדים בשואה: א. כפית כסף, עליה חרוט שמה של הילדה סוזי שטראוס, שנרצחה באושוויץ (מונקאץ')

בפייסבוק יש קבוצה הנקראת "ילדים בשואה - מיזם תיעוד, קבוצת העניין: Children in the Holocaust". בסוף יולי 2025 מצאתי את התיעוד המרגש והטרגי על הילדה סוזי שטראוס, שהתגוררה במונקאץ', ונספתה בשואה. וכך היה כתוב באתר: "מנחם-מקס שטראוס ואשתו אליזבת, לבית בוהם, שניהם נצרו למשפחות חילוניות ומבוססות, התגוררו במונקאץ'. מנחם-מקס היה עובד בכיר בחברה השווייצרית לטוריצה [כשמו של הנהר העובר בעיר] לגידול ועיבוד עץ, שהיה לה סניף במונקאץ'. בעת גירוש יהדות הונגריה בשנת 1944 גורשו אליזבת ובתה סוזי לאושוויץ, שם נרצחו, יחד עם אמה של אליזבת [אנטוניה]. מקס נלקח כנראה לפלוגות העבודה ושם נספה [גיסתו, גאורגינה, רשמה בדף העדות שגם מקס נספה באושוויץ]. את חפציה של סוזי שמרה גאורגינה מאייר, לבית בוהם, אחותה של אליזבת. היא הצליחה לברוח לבודפשט, שם מצאה מקלט באחד הבתים המוגנים. לא ברור כיצד הגיעו החפצים לידי גאורגינה, כיוון שהיא לא שבה למונקאץ' ולאחר המלחמה עלתה לארץ ישראל, דרך יוגוסלביה. יתכן שחפצי המשפחה נשמרו אצל שכנים והם יצרו עמה קשר. גאורגינה נפטרה בשנת 2006. את החפצים מסר ל"יד ושם" האחין של בעלה המנוח.

- תצלומים של משפחת שטראוס לפני המלחמה. ברבים מן התצלומים מופיעה הילדה סוזי שטראוס.



מי מכם שייך
למשפחה זאת?
עדכנו את רותי
פיקסלר
0505643299



6. עדויות ילידי קרפטורוס ב"יד ושם"

לקראת יום השואה הבינלאומי התחלתי לאסוף את אלפי העדויות של ילידי קרפטורוס באתר "יד ושם". העדויות תעלינה לאתר העמותה בקרוב. שני ממצאים מרגשים מאוד יובאו בעלון זה:

שרה ביקל, ילידת סבליאבה, ברחה מאושוויץ עם בתה, חנה, בת ה-7.5... סיפור נדיר זה לא שמעתי מעולם!

עדויות של ביקל רוזנשטיין חנה, ילידת 1936, Svalava, על קורותיה ב-Svalava ובריחה עם האם מהמשרפות ב-Auschwitz

<https://collections.yadvashem.org/he/documents/6398582>

<https://collections.yadvashem.org/he/documents/9383696>

זיכרונותיהן של שרה ביקל וחנה רוזנשטיין:

כשחיפשתי על כך מידע בגוגל, מצאתי כתבה ב-Ynet ממאי 2019, מאת ענת שינקמן; אביא את תמציתה. קישור לכתבה המלאה: <https://xnet.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5502264,00.html>

"קרה לה נס בעצם העובדה שבאושוויץ, מפעל המוות היעיל כל כך, לא בנו עדיין גדר סביב קרמטוריום מספר 4 בזמן שהיא הייתה שם, מה שאיפשר לה להימלט מהמקום. קרה לה נס גם בזמן שהיא נמלטה עם בתה חנה מהתור לתאי הגזים, שכן הנאצים היו עסוקים אז בהרגעת הנשים המבוהלות שהתבקשו להתפשט, ולא שמו לב לכך שהשתיים בורחות. קרה לה נס גם בכך שמדי פעם פגשה אנשים טובים שעזרו לה. אבל מעבר לנסים הללו, בעיקר הייתה לה תושייה גדולה ברגע ההוא, בתור לתאי הגזים, כשהבינה שכולם נכנסים, אבל איש לא יוצא, והיא נשאה מבט למעלה, לעבר העשן המיתמר מהמשרפות.

כשהיא אחזה בבתה חנה, בת השבע וחצי, ולקחה אותה הצידה, היא אפילו לא האמינה שיוכלו לברוח. היא רק רצתה שהן ימותו בירייה ולא באש. אבל בניגוד לכל היגיון, היא הצליחה להימלט מהגיהנום. במשך שנה נדדה בדרכים עם בתה, שאותה הפכה לבן אילם, כדי ששיערה הגזוז והיידיש שבפיה לא יסגירו אותן. הן עברו מכפר לכפר, מאסס למרתף, מתחנת רכבת למחנה עבודה, עד שבאה המלחמה לקיצה.



חנה, לימים רוזנשטיין, לאחר ההגעה ארצה שרה ביקל

"היינו במרחק מטרים ספורים מהקרמטוריום", סיפרה. "מסביב הייתה מהומת אלוהים של צרחות ונביחות כלבים. הנאצים צעקו: 'תתפשטו', אבל הנשים, שהיו דתיות, לא הסכימו, והם הרביצו להן. הנאצים טענו שמכניסים אותנו למקלחת ואחר כך נקבל לחם עם ריבה, אבל אימא שלי ראתה שאנשים נכנסים, ואף אחד לא יוצא. כולן שם התחילו להבין שזה הסוף, והתפללו. אימא שלי אמרה לאחותה מלכה: 'אני לוקחת את הילדה לעשות פיפי בצד'. זה היה לפנות ערב, והחשיך, אז היא המשיכה ללכת לתוך העצים. המטרה שלה לא הייתה לברוח.

בגלל העשן היא חשבה ששורפים אנשים חיים, אז היא העדיפה שיירו בנו מהגב. זו הייתה המטרה שלה. היא לא האמינה שתצליח לברוח.

את מסלול מנוסתן של האם והבת קשה לשחזר במדויק. אפשר רק לנסות להרכיב אותו מעדות שנתנה האם בסלובקיה, כשהיו בתחילת מנוסתן, ומקטעים שנשתמרו בזיכרונה של בתה. אבל לא חייבים לדעת את כל הפרטים כדי להבין כמה אמיצה ונועזת הייתה שרה ביקל. "האם ובתה עברו בבריחתן כמה מאות קילומטרים ברגל וברכבת באזור שהמה משמרות נאציים", נכתב בסיכום עדותה של ביקל. "האוכלוסייה בחבל ארץ זה, שהוא הררי וקשה למעבר, הייתה גם אנטישמית וגם נפחדת, אך כל הקשיים האלה לא יכלו לאומץ ליבה של האם היהודייה הנאבקת על חייה וחי בתה".

על רגעי הבריחה סיפרה ביקל באותה עדות: "העריב היום. המשכתי ללכת ישר. היה כבר מאוחר כשנתקעתי באזור ביצות. לא יכולתי להמשיך". בתה חנה הוסיפה שנים לאחר מכן: "ככה היא הלכה כל הערב ברגל, עד שהיא פשוט כבר לא יכלה ללכת. היא הרי סחבה אותי על הידיים. לי לא היה כוח ללכת, אחרי שלא אכלנו ושתינו במשך ארבעה ימים. לה היה איזה כוח מיוחד במינו, על-טבעי. כנראה שבמקרים כאלה יש כוח".



סיפורן המופלא של שרה ביקל ובתה, חנה רוזנשטיין, מופיע בספר "הבחירה בחיים", שראה אור בהוצאת המשפחה.

חנה, שהייתה ילידת 1936, נפטרה בשנת 2017, כשהספר היה כבר בדפוס. היא קבורה בעפולה.

הצלחתי לאתר את מיקי רוזנשטיין, בנה של חנה, הנכד של שרה. בתו, נועה, [הנינה של שרה] גרה בקריית אונו, כך שהספר הגיע אלי לקריאתו המלאה. כך כתב מיקי בספר: "הסיפור שלה הוא חלק מהגנים שלנו, חלק מה-DNA של המשפחה והוא שהפך אותנו למשפחה חסונה ושורדת". תודה לכם על השיתוף!



מיקי בקרחת היער, שבה התחילה הבריחה, מקריא את העדות של אימו וסבתו, יוני 2017

אין ספק שבריחתה של שרה, עם בתה הקטנה, הוא ייחודי בתעוזתה ובאומץ ליבה – נמצא את המועד הראוי לחלוק לה כבוד בדרך הטובה ביותר!



מיקי ליד השלט של קרמטוריום 4, שעליו תלה תמונות של המשפחה

חנה רוזנשטיין (ביקל) עם נכדיה

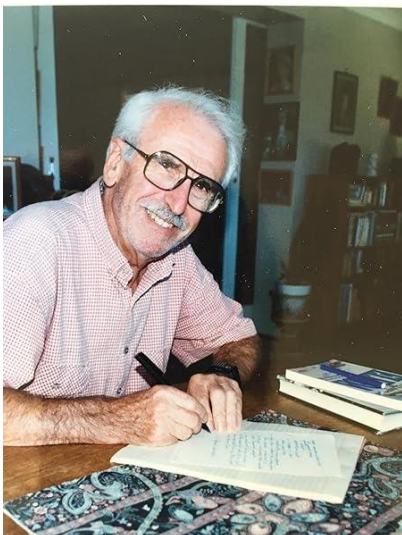
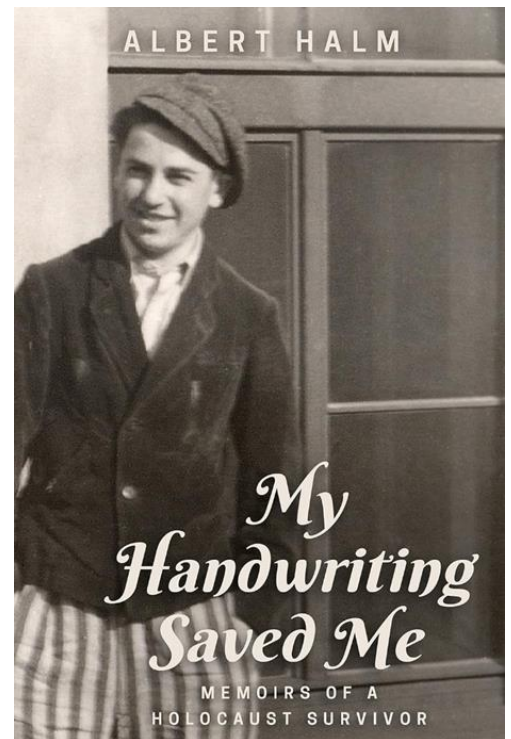
• כל התמונות הן מהספר המשפחתי המרגש



ממצא מעניין באתר הוא **כרטסת של יהודים שניספו בבית החולים במחנה Ebensee** [בו נאסרו רבים מקרפטורוס] **ושני פנקסים הכוללים שמות נספים במחנה בין השנים 1944-1945**. הכרטסת כוללת כרטיסים עם שמות, מספר תאריכים (כנראה תאריכי הכניסה לבית החולים והפטירה, ולעתים תאריכים של טיפולים) וסיבת האשפוז או המוות. הכרטסת הובאה ל"יד ושם" ע"י **Albert Halm** שגורש מאזור קרפטורוס למחנות Auschwitz ו-Ebensee בהיותו בן 18. במחנה Ebensee הוא עבד בניקיון ה-Revier [בגרמנית: שטח] הסמוך לקרמטוריום. ב-Revier, למרגלות כל דרגש היה פתק עליו נרשמו פרטיו האישיים של החולה. הקישור לתיעוד באתר "יד ושם": <https://collections.yadvashem.org/he/documents/4434738>

חיפשתי מידע באינטרנט על אלברט האלם וזו תמצית המידע מאתר Amazon: "אלברט האלם, ניצול שואה, מספר את סיפורו המרתק של משפחתו שחיה חיים דלים בחווה בהרי הקרפטים, בצ'כוסלובקיה דאז, נלקח ונכלא בשלושה מחנות נאצים, ובסופו של דבר ניצל ממוות קרב ובא בזכות כתב ידו היפה וכישורי העיצוב שלו. הוא מתאר כיצד הצליח להסתיר את התייעוד האמיתי של מותם של אסירים יהודים בבית החולים במחנה אבנזה. הוא עזב את זוועות אירופה, התיישב באוסטרליה והתחיל להשלים פערם בחינוך שהחמיץ, ובסופו של דבר נכנס לתחום הרדיוגרפיה האבחנתית. כרופא וכמורה הוא התפרסם, ועשרות ממחקריו פורסמו ברחבי העולם. הוא קיבל את מדליית מסדר אוסטרליה על שירותו לרפואה בשנת 1983. תחת המנטרה "אסור לנו לשכוח" הוא המשיך להיות הנשיא המייסד של האגודה האוסטרלית של ניצולי שואה יהודים.

זהו תיאור נוגע ללב של חייו של המחבר, של חיי משפחתו וקהילתו, והשפעתה הקשה של השואה על כל מה שהיה קיים לפני המלחמה. הוא מספק מבט מפורט ואישי מאוד על החיים בכפר הררי קטן במה שהוא כיום אוקראינה, כולל כיצד האנטישמיות התגבשה אליהם בהדרגה והמשיכה לחיות, שנים רבות לאחר המלחמה. אתה באמת מכיר את האיש טוב הלב הזה, דרך כתיבתו. תיאורו על הישרדותו בחיי מחנה הריכוז מרגש ואמיתי, מבלי להיות מוקד הספר כולו. הוא אינו חוסך באמת על מה שקרה במהלך השואה, אך כמו רבים שכותבים על אותם זמנים, מפציר בנו לעולם לא לשכוח. אלברט הלם היה אדם רגיש, שומר מצוות ואוהב, איש אמונה ושורד."



שם הספר: כתב היד שלי הציל אותי: זיכרונותיו של ניצול שואה

עוד היה כתוב שאלברט נולד בברטיסלאבה ולכן היה לי חשוב להבהיר את הקשר שלו לקרפטורוס. הצלחתי ליצור קשר עם פיטר, בנו של אלברט, וממנו קיבלתי את התשובה המרגשת הבאה: "תודה על הודעתך. כדי להבהיר, אבי, אלברט, אכן, נולד בבית חולים בברטיסלאבה, אך הוא גדל בחוות משפחתנו בצ'ורנה טיסה*", ליד יאסינה, בקרפטורוס. שם התמקדו שורשיו וחייו המוקדמים. אנו יודעים שמשפחת הלם התגוררה שם מאז שנת 1860 בערך. השם המקורי החל משנת 1860, כאשר דוביד האלם התיישב לראשונה באזור.

ניתן ללמוד עוד בספרו של אבי "כתב ידי הציל אותי: זיכרונותיו של ניצול שואה" - ניתן להשיג ספר אלקטרוני או ספר מודפס באמזון. [הספר הוא בחינם].

*שם הכפר הוא Chernotisor, ובעבר, בהונגרית: Feketeardo, מחוז וינוגרדוב.

7. חסידי אומות העולם בקרפטורוס: ויינברגר גבריאל – חוסט

Dovganich וסילי ואשתו, מריה, היו בעלי khutor [ח'וטור הוא סוג של יישוב כפרי בחלק ממדינות מזרח אירופה; בעבר המונח התייחס בעיקר ליישוב בעל חווה אחת] לא הרחק מחוסט בקרפטיה הרוטנייה. במחצית הראשונה של אוקטובר 1944 עברו שני צעירים, שנמלטו ממחנה עבודת כפייה הונגרי לביתם של Dovganich. אחד הגברים היה **גבריאל ויינברגר**, שמשפחתו הייתה שכנה של משפחת Dovganich לפני המלחמה, והשני היה אנדראש גרינשטיין, יליד קלוז' ברומניה.

שני הגברים הגיעו לביתם של בני הזוג Dovganich כשהם סובלים מתת תזונה וקיבלו שם מחסה - עד שהצבא האדום שחרר את האזור ב-24 באוקטובר 1944.

הח'וטור של Dovganich היה גדול, עם כמה מבנים, כולל אורוות ואסם, ווסילי הכין מקום מסתור לשניים בלופט של הרפת. במהלך תקופה זו, האזור רחש חיילים ושוטרים הונגרים, שחיפשו אחר יהודים שנמלטו ממחנה העבודה. הם חיפשו כמה פעמים את רכושם של בני הזוג Dovganich, אך למרבה המזל לא מצאו את שני היהודים.

לאחר השחרור השתקע **גבריאל ויינברגר באוקראינה** וגרינשטיין חזר לקלוז'. שניהם שמרו על קשר עם המחלצים שלהם.

ב-12 בינואר 1997 הכיר "יד ושם" ב-Dovganich Mariya וב-Vasiliy Dovganich כחסידי אומות העולם.

בספר הזיכרון "קהילת חוסט והסביבה" מאת צבי מנשל מופיעה רשימה של משפחה אחת בשם ויינברגר, הורים וארבעה ילדים. על אותה משפחה יש גם תיעוד בדפי עדות ב"יד ושם".

ההורים הם אברהם-לייב, יליד 1915, נהרג בבוכנוואלד;

אשתו, זלעטי, לבית קליין, בת 28; נהרגה באושוויץ עם הילדים;

הילדים: דבורה (בת 6), מתיל-רחל (בת 4.5), יעקב (בן שנתיים) ושמואל-דוד (בן 8 חודשים).

אין אף תיעוד של בן משפחת ויינברגר ששרד בחוסט.

לא ברור הקשר של גבריאל אל השמות המוזכרים. אולי הוא היה אח של

אברהם-לייב, שאביו נקרא יעקב ולא ידוע שם האם.

התמונה היא של יעקב ויינברגר מחוסט, שאביו נקרא גאבור גבריאל, יליד

1883, מנהל בנק, נרצח באושוויץ. אולי יעקב הוא אביו של גבריאל?



אם זאת המשפחה... אשתו של

יעקב, אולגה-מרים, ילידת 1895,

רוקחת, נרצחה באושוויץ.

תיעדה את דפי העד הבת, בשנת

1991, מבודפשט, Johanna

Bergmann Weinberger



מה שעוד לא ברור הוא שם המשפחה המדויק. ברשימת הניצולים

כתוב **Gavriel Weinberg**. לעומת זאת, בטקסט המספר את סיפור

הצלתו הוא רשום **Gavriel Weinberger**

על משפחת ויינברג יש תיעוד בדפי העד.

למי מכם יש עוד מידע?



8. ישראלים ילידי קרפטורוס: הרשקוביץ חנה-לאה (שלומוביץ) (סולוביטניו)

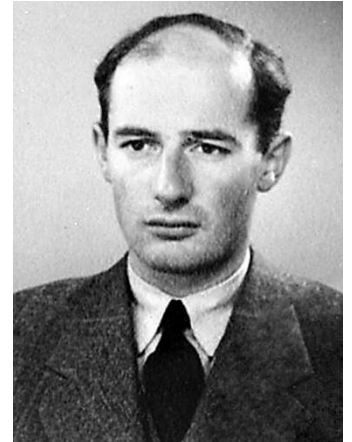
בקבוצת הוותסאפ של צאצאי סולוביטניו הופיעה באוגוסט 2025 ההודעה, שנכתבה על ידי רותי פוגל, חברתנו מגבעת שמואל – בעקבות ציון יום לידתו של ראול ולנברג (בתמונה), חסיד אומות העולם, שהיה יליד אוגוסט 1912. וכך כתבה רותי פוגל:

"אימי, חנה-לאה הרשקוביץ (גולדשטיין), הייתה אחת מ-6 אנשים שפגשו אותנו בסתר בשגרירות השוויצרית בבודפשט בחדר סודי.

ושם בשגרירות בחסותו כמובן הנפיקו בלילה אשרות מזויפות להצלת יהודים, וביום יצאה לחלק את הוויזות. נתפסו יום אחד ונלקחו מתוך השגרירות כ-2000 יהודים ליער הסמוך - הסיפור ארוך...

אך אבי, כפריטז, הגיע במדי אס אס והציל את 2000 היהודים." בעקבות השיחה עם רותי - מצאתי את עדותה של חנה-לאה באתר "יד ושם". תקציר העדות הינו: "עדותה של הרשקוביץ (שלומוביץ) חנה-לאה ילידת 1925, Selo Slatina, צ'כוסלובקיה, על קורותיה ב-Budapest ב"בית מסומן" ובקונסוליה השוויצרית. בת למשפחה דתית; לימודים בבית ספר עממי; פעילות בתנועת בני עקיבא; סיפוח להונגריה; מעבר ל-Budapest ב-1941; מות האב; עבודה כתופרת בסלון בגדים; אחריות על האחות בת התשע; פעילות בבני עקיבא; הכיבוש הגרמני ב-1944; החיים ב"בית מסומן"; הגבלות על היהודים; העברה ע"י מפעילי בני עקיבא לבושי מדים של צבא הונגריה לקונסוליה השוויצרית; עבודה בקבלת קהל בקונסוליה; זיוף מסמכים; מעצר בעת הפצת מסמכים מזויפים; שחרור מהמעצר; חזרה לקונסוליה עם האחות; העברת האחות לבית ילדים; שחרור על ידי הצבא האדום; הכשרה." הקישור לעדות בת שלושת החלקים, שהוקלטה ב-8 במאי 2006 [חנה-לאה הייתה בת 81] היא:

<https://collections.yadvashem.org/he/documents/5727347>



ההורים היו שבתאי שלומוביץ ושרה, לבית גולדשטיין. נולדו להם 5 ילדים. הגדולה הייתה אָטָה, חנה-לאה/לילי – השנייה, אברהם, והתאומים: חיה ועקב. מהשואה חזרו שלושה. היא מספרת על מכרות המלח התת קרקעיים שהיו בסולוביטניו [שזה מקור שמה – מלח]. למשפחה הייתה מאפייה. בבית היה חשמל ומים זורמים – בגלל המאפייה; בביתים אחרים שאבו מים מהבאר. חנה-לאה מתארת עיירה מודרנית: גימנסיום, בית-ספר עממי, תחנת רכבת, שדה תעופה קטן, בו נחתו פייפרים, מסעדות, תיאטראות, בתי מלון, אולמות לשמחות, חנויות חדישות ובתי כנסת יפים [כולל בית כנסת בבית המשפחה]. הייתה ישיבה גדולה וכמה חסידויות. היו גם הרבה תנועות נוער בעיירה. בבית דיברו יידיש, עם החברות – צ'כית, אך האימא ידעה גם הונגרית, רומנית וגרמנית.



חנה-לאה – בתיעוד של "יד ושם"

אחד הפרקים המרגשים בתולדות חייה היה פעילותה המחתרית בשגרירות השוויצרית בבודפשט, בה הייתה שותפה להצלתם של יהודים רבים. המפתיע הוא ששמה של חנה-לאה לא מופיע כחברת מחתרת באתר של "מחתרת תנועות הנוער הציוניות בבודפשט" [והיא איננה היחידה ששמה נפקד מרשימה זו...]

חנה-לאה הובלה מ"בית מסומן" בבודפשט על ידי שני פעילים, מ"בני עקיבא" ומ"השומר הצעיר", שהיו לבושים בהסוואה כאנשי "צלב החץ" ["נילושים" Nyilaskeresztes]. שם, בין השאר, היא פוגשת את חברה מ"בני עקיבא", האחים אוסלנדר צבי (Nagy Oszi) ודוד (Kis Oszi), לימים עשהאל, ילידי אוז'גורוד, המוכרים באתר "מחתרת תנועות הנוער בציוניות בבודפשט". בימים עבדה חנה-לאה כעובדת רשמית בקונסוליה – עבור

יהודים שפנו לקבל תעודות חסות [schutzpass] ובלילות, בקומת המרתף, עבדה במחתרת "בני עקיבא" בזיוף תעודות. במהלך תהליך של מסירת תעודות מזויפות זאת היא נעצרה במשטרה למשך 24 שעות, יחד עם בת דודתה. בעורמה ובתחבולות היא ניצלה מהמאסר ומשילוח לגרמניה.

כשחזרה מהמעצר אספה חנה-לאה את אחותה הקטנה מ"הבית המסומן" במטרה להביאה לבניין הקונסוליה. אך כניסתה לא התאפשרה ובעזרת אנשים מהמקום היא הוכנסה מכניסה צדדית אחורית.

באחד הימים התרחש אירוע דרמטי: מן הארובות השתלשלו נאצים, לבושים כמנקי ארובות, כיוון שבאופן חוקי הם לא היו יכולים להיכנס לבניין השגרירות השוויצרית. הם פשטו את בגדי ההסוואה והיו לבושים בבגדי הנאצים המקומיים. כל היהודים השוהים בקונסוליה נדרשו להרים ידיים, כולל חנה-לאה, כי היו מיועדים להיזרק בדנובה. אלא שאז הגיע מי שלימים יהיה בעלה, משה הרשקוביץ, וצעק "Stop!". הנאצים, שחשבו שהגיע בעל תפקיד ברחו על נפשם, תוך שהם משאירים כלי נשק וכובעים. כך, על פי עדותה, ניצלו 2000 יהודים!

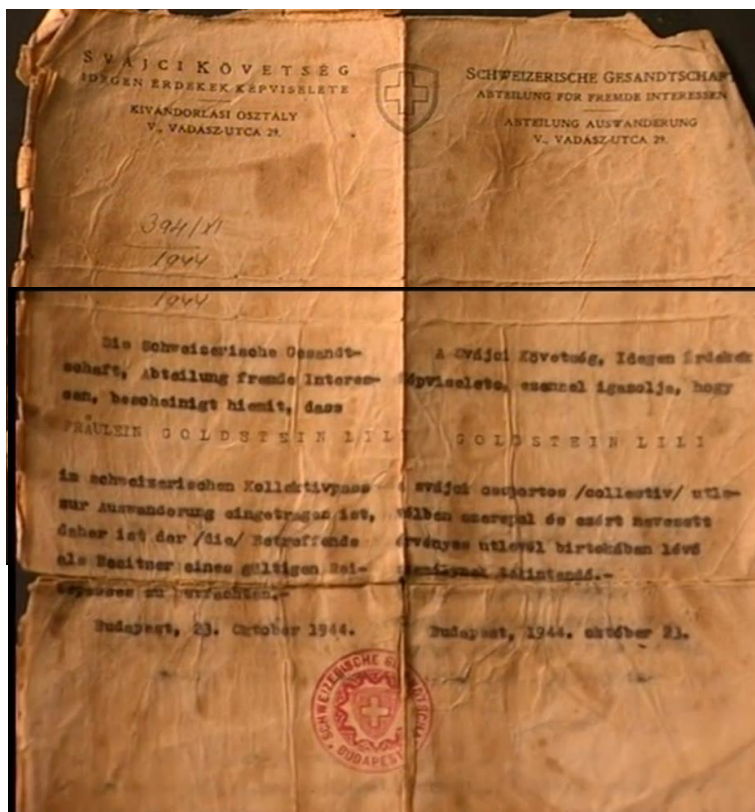
חנה-לאה הוסיפה שהבית הסמוך לקונסוליה השוויצרית, היה שייך לגוי; הבית היה ריק והוא הסכים להשכירו לשרות המחתרת. זה היה בית דו קומתי וצעירי "בני עקיבא" גרו בו במיטות קומותיים.

בתקופה זאת הצטמצמה הפעילות מחוץ לקונסוליה – בגלל הפצצות בנות הברית. הבתים בסביבה הופצצו אך בניין הקונסוליה לא הופצץ.

תוך כדי עבודתה בקונסוליה פגשה חנה-לאה את ראול ולנברג בבניין זה. היא זכרה גבר מרשים, גבוה, בלונדיני, עם עיניים כחולות. ולנברג היה מגיע בתכיפות רבה לבניין זה. היא ביקשה ממנו, בהונגרית או בגרמנית, שייקח את אחותה הקטנה, חיה, לשבדיה. אך ולנברג סירב בגלל גילה הצעיר של האחות [כבת 9]. בסופו של דבר, נשלחה חיה למוסד מחוץ לבודפשט, לשם פונו ילדים יהודיים – כדי להרחיקם מטילים וממחלות.



אטה הי"ד, האחות הבכורה של חנה-לאה



תעודת החסות של חנה-לאה, שם המשפחה, גולדשטיין, כשם האימא



חנה-לאה ובעלה, משה, ביום נישואיהם, מרץ 1946



חנה-לאה עם האח התאום של חיה, ואשתו רינה

חנה לאה עם משפחתה. [רותי פוגל היא הבת הצעירה]
שרה פרידמן ואסתר זילברברג, הגדולות, נולדו
בגרמניה. הבן הוא שבתאי [על שם אביה].

חנה-לאה ומשה העניקו בית חם לתאומים
שניצלו וגידלו את חיה ויעקב כמו היו הם
ילדיהם.

חתונת הנכד משה זילברברג



יושבות: חנה-לאה עם אחותה, חיה, אותה הצילה [עם 2 בנותיה]



וכמה מילים על משה הרשקוביץ, שהיה אף הוא יליד קרפטורוס, מהעיירה גאניץ' [Ganichi], מחוז טיאצ'בו. בזמן המלחמה הוא היה פרטיזן וחנה-לאה הזכירה אותו כמי שהציל 2000 יהודים בקונסוליה השוויצרית ממוות בטוח בדנובה.



בסוף המלחמה נישאו חנה-לאה ומשה בבמברג [Bamberg], גרמניה, בה התגוררו 5 שנים, ושם נולדו שתי הבנות הראשונות. זו התקופה שמשה מונה לסגן נשיא ה-Jewish committee ואחראי על היהודים, שהיו מרוכזים לפני העלייה לארץ. המשפחה עלתה ארצה ב-1948. משה היה איש מאוד פוליטי ופעיל בציונות הדתית, שהוא היה ממקימה, יחד עם ד"ר יוסף בורג. משה החליט שהוא רוצה ליישב את הארץ וקנה בית במושב זרנוגה, ליד רחובות, כולל פרות סוסים. הוא המשיך בפעילות פוליטית וחנה-לאה נשארה במשק עם העובדים.

לכן היא החליטה שזה לא מתאים לה ומשה נאלץ להפסיק את פעילותו הפוליטית.

במושב נולדו שבתאי ורותי. בשנת 1960, עברה המשפחה לנתניה, מקום עירוני, שהתאים לחנה-לאה. משה היה איש עסקים. לימים פתח סופרמרקט ראשון בנתניה וכן מסעדה. משה חי בין השנים 1919-1980 ונפטר בגיל 61 בלבד. חנה-לאה חיה בין השנים 1925-2007 וזכתה לראות נינים.

ראשון מימין: משה הרשקוביץ באחד מהכנסים של הציונות הדתית



משה הרשקוביץ – מסומן

בני הדור הראשון שלנו – אנשים אמיצים, שחוו אובדן, אך רוחם לא נפלה. באומץ ובגבורה הצילו את עצמם, לחמו במחתרת ובפרטיזנים ובנו בית ציוני במדינת ישראל! יהא זיכרם ברוך!



9. משלנו: הרב צבי שפיגל (טיסה-אילוק)

את יהודה שפיגל, אביו של צבי, היכרתי לפני שנים רבות בהקשר משפחתי. כשהתחלתי לתעד את חברי מחתרת תנועות הנוער הציונית בבודפשט עלה שמו של משה וטנשטיין, יליד מונקץ', והסתבר, להפתעתי שהוא ויהודה היו בני דודים. כך צפ שוב זיכרון הילדות ומכאן ועד יצירת הקשר – הדרך הייתה ברורה.

ידעתי גם שיהודה איבד את בנו הצעיר, חנו (נני), קצין קשר ביחידת צנחנים, שנפל בקרב בלבנון ביום הראשון למבצע שלום הגליל, ט"ו בסיוון תשמ"ב (6.6.1982). זיכרו של חנו, שהירבה לעסוק בספורט, מונצח במרכז הלאומי לספורט [מכון וינגייט] הסמוך לנתניה, שם התגוררה המשפחה, ושבו עבד אביו.

על שמו גם נקרא אחד מנכדיו של בן דוד אחר, הנושא את שמו המלא, חנו שפיגל.

יהודה נולד ב-1929 בטיסה-אילוק [Tiszaujlak / Vylók] [מחוז וינגרדוב, במפקד 1941 נמנו בו 922 יהודים], והיה בן 15 כשהגיע לאושוויץ. הוא עבר את אושוויץ, צעדת המוות וברגן בלזן ואז הצטרף למעפילים ונלחם במלחמת ישראל; היה ממייסדי להבות חביבה. ממשפחתו המורחבת, שמנתה 140 איש שרדו 10; ממשפחתו הגרעינית שרדו רק יהודה ואביו יעקב. כשנפגשו אחרי המלחמה בכפר הולדתו חיבק יעקב את בנו, יהודה, ואמר: "חייבים להמשיך! רק בשבילך כדאי לי לחיות!"

זה היה המוטו של יהודה בהמשך חייו, ובמיוחד לאחר נפילת בנו. יהודה אמר שנאחז בכוח הנפשי, באומץ וברצון של אביו לחיות - וזה מה שנתן לו כוחות. הוא גם כתב ספר בשם זה: "חייבים להמשיך". יהודה יצא עם משלחת צה"ל "עדים במדים" ואמר קדיש על בני משפחתו וכל הנספים על אדמת אושוויץ. כמה סמליות הייתה בכך שהוא נפטר ביום השואה הבינלאומי, ב-27 לינואר 2019 [כבן 90].



יהודה שפיגל בפגישה עם חיילי צה"ל



קישור: יהודה שפיגל ז"ל ניצול שואה ואב שכול, מדבר על תלאות חייו וסוגר מעגל. סרטון בן 6.5 דקות שאני ממליצה בחום להקשיב לו...

<https://www.facebook.com/watch/?v=2846936562043489>

קישור לעדותו של יהודה שפיגל באתר "יד ושם": <https://collections.yadvashem.org/he/documents/3563494>

נחזור אל הבן הבכור, סיפורו של הרב צבי שפיגל: טייס קרב, בעל תשובה, שהפך לאיש חינוך. הריאיון נערך במרץ 2015 על ידי "מענה", אותו אצטט בתמצית, ועלה ל- YouTube ב- 31.7.2024. אני ממליצה בחום לראות ולשמוע את כבוד הרב בקולו! להלן הקישור: <https://www.youtube.com/watch?v=6lvcll8pHLo>
מאת מערכת מענה – כ"ט באדר תשע"ה (20.03.2015)

"נולדתי בנתניה [1958] ולמדתי בבית ספר ממלכתי ובתיכון "שרת". ההתקרבות שלי לעולם של תורה ומצוות התחילה, למעשה, בבית של הסבא והסבתא [מצד האימא]. הסבא והסבתא היו אנשים שומרי מצוות. אבי, בעקבות השואה, עזב, בערך, את עולם המצוות, לא לגמרי, יש לו שיג ושיח עם בורא עולם, אבל בנפשו מאוד מאוד מקושר לעולם היהדות, אבל שמירת מצוות לא הייתה. אז החוויה, המפגש עם עולם של תורה ומצוות היה מאוד נעים, בעולם של הסבא והסבתא.

בהמשך השנים מאוד עניין אותי נושא של מדעים. היו הרבה דברים במערכת החינוך שלא עניינו אותי בדברים הרגילים, אבל זה מאוד עניין אותי, ממש הלהיב אותי. הייתי הולך לחוגים של נוער שוחר מדע, באוניברסיטה, למדתי אסטרונומיה ותורת הקוונטים עם טובי המרצים, וככל שיותר הבנתי מה קורה שם - אז הפלא הגדול הזה של העוצמות, הסדר המופתי, החוקיות המדהימה, חיזקה אצלי מאוד את ההבנה, שיש סדר בבריאה, יש חוכמה בבריאה. בעצם זה משהו שהלך איתי כל הזמן.

התגייסתי לצבא, הלכתי לחיל האוויר, סיימתי קורס טייס. שירתי בחיל האוויר במשך שבע שנים. במהלך שבע השנים, היו גם אנשים שהתחילו להתקרב ליהדות, לחזור בתשובה, ב"אור שמח". היה לי חבר טוב מאוד, אורי אליעד, והוא ככה כל פעם היה אומר לי: תבוא תשמע הרצאות וככה על הדרך.

היו לי, כמו לכל בעל תשובה, כמה אבני דרך כאלה שעושים לו את העצור רגע ותתחיל לחשוב על החיים'. אחד מהם היה, מבחינתי, באיזה שהוא ביקור, נסיעה למחנה, [כי] אבא שלי הוא ניצול שואה; עבר את כל המסלול, לא ויתרו לו על אף שלב במסלול. היה, באושוויץ, בברגן בלזן, עשה את צעדת המוות. איבד את כל משפחתו, אביו הניצול היחיד. נושא השואה אצלנו בבית הוא נושא, שהייתה לו נוכחות. אבא תמיד היה נזהר, תמיד היה מדבר מבחון, אבל זה היה נוכח. זאת אומרת, זה לא שהוא התעלם ולא דיבר על זה. נסעתי לגרמניה, והרגשתי איזה שהוא צורך לנסוע לדכאו, למחנה ההשמדה. אני מדבר עוד לפני שלוש שנה, עוד לא היה הנסיעות המאורגנות האלה. הייתי שם לבד, לגמרי לבד במחנה, בבוקר. הכול מסודר ככה, הסדר הגרמני, דשא, בסוף המחנה ערוגות. המבנה של הערוגות של הקרמטוריום, ויש שם מוזיאון. ואני הולך במוזיאון, ואני עובר על התמונות. ותוך כדי זה שאני רואה את התמונות, ואת האנשים, אני נזכר בסיפור שאבא שלי סיפר על סבא שלי, שכשהם היו במחנה העבודה, הוא הקפיד לא לגעת בכל דבר שהיה לו ספק אם יש שם בשר לא כשר, או משהו כזה. הסיפור הזה פתאום עולה לי ואני בתוך איזו הרגשה פנימית; אני אומר, אני מחוייב לאנשים האלה שאני רואה אותם כאן, שאני מבין, שהם עלו השמימה דרך המשרפות. וסבא שלי, אנשים שהאמינו בערכים. אני כרגע מבחינה לאומית, מחליט לשמור כשרות. באותה נסיעה נסעתי לקלאב מדיטרינה, ששם האוכל זה משהו מאוד מאוד מרכזי, והייתי צריך לעצור את עצמי ולא לגעת, במה שידעתי, שזה בשר מותר וזה בשר אסור. אבל אמרתי, אני לא נוגע בדברים האלה. אז נקרא לזה חזרה בתשובה על רקע לאומי. זיקה לאומית.

בהמשך היו עוד כמה אבני דרך, דברים יותר ופחות משמעותיים, פחות, שיחות עם אורי אליעד, שיעורים, לאט לאט קצת התחלתי יותר לקרוא ולנסות להבין בדיוק את הרוחב והעומק של היהדות.

עוד אבן דרך משמעותית שאמרה לי רגע, עצור, תחשוב על החיים, הייתה מלחמת שלום הגליל. אני כבר טייס ותיק, יחסית, ואחי, באותו זמן, קצין קשר גדודי בצנחנים. ביום הראשון למלחמה נכנסים לצור, אני נמצא בטייסת ומגיע אחד מאנשי הטייסת שהיה אז בתפקיד, במטה. הוא היה בגוף שמקשר בין כוחות האוויר לכוחות היבשה; הוא מספר לנו את התמונה הקרקעית. תוך כדי סיפור הוא מספר על נגמ"ש של גדוד 450, שכרגע ניתק הקשר איתו, ולא יודעים מה קורה איתו. אני יודע שאחי נמצא בגדוד 450, קצין קשר גדודי, הנמצא בנגמ"ש הפיקוד. התברר לי שהקשר עם הנגמ"ד ניתק. עוברים כמה ימים, ואנחנו ממשיכים את הטיסות השגרתיות בלבנון. בוקר אחד אני חוזר מאיזושהי טיסה מאוד מוקדמת. מפקד הטייסת קורא לי למשרד שלו ואומר, התקשרו כרגע, מאיזושהי יחידה בצה"ל והודיעו שאחיק נעדר. בום! ומעניין, באותו רגע הדבר שאני מרגיש, אני ניגש לאחר מהטייסים, חבר שלי, שהיה אדם דתי, ומבקש תפילין, אני רוצה להתפלל. אני לוקח את התפילין ומתפלל, [ומבקש]: בוא תראה לי איך לשים את התפילין. מברר המצווה לא הנחתי תפילין. אני שם את התפילין ואני אומר מה עושים? הוא נותן לי את קריאת שמע, תתפלל, תגיד מה

שאתה רוצה; אני מתפלל. בהמשך, ימים מאוד מאוד קשים של תקופה, שאנחנו לא יודעים מה קורה בעצם. אני חוזר, נמצא עם ההורים; אבא שלי היה באותו זמן בחו"ל, באיזושהי משלחת, חוזר. עד שעבר כשבוע ואז מגיעים אלינו אנשי קצין העיר ומודיעים שמצאו את הגופה. אחי, בעצם, חלל, הרוג. הטלטלה הזאת של המעבר בין חיים למוות עושה לי עוד דבר. אני מתחיל לחשוב, הרבה יותר עמוק, על משמעת החיים. אני פונה לכל מיני אנשים ואני שואל אותם: מה קורה לנשמה? אני בתוכי אדם מאמין, האמונה זה משהו שמושרש, אני לא שייך לעולם של תורה ומצוות, אבל האמונה נמצאת שמה. אני מתעניין יותר על המושג של נפש ועל המעבר של הנפש. אני לוקח את הספר של הרב טיקוצינסקי 'גשר החיים' ומתחיל להתעניין בנושא של הנשמה. מה קורה בנשמה. אבל שוב, החיים ממשיכים, אני חוזר לטייסת, אני חוזר לצבא, אורח החיים לא משתנה.

עוד אבן דרך: אני מגיע באחד הימים לבקר את אורי אליעד, בתפרח [מושב חרדי בנגב הצפון מערבי]. בכניסה לכפר אני פוגש את הרב אמיר יהל (ז"ל). יהל היה מפקד טייסת, אנחנו מכירים, והוא אומר: 'שלום מה נשמע? מה אתה עושה פה?' אמרתי: 'באתי לבקר את אליעד'. הוא ככה מסתכל עלי, ואומר לי, אתה יודע איזה יום היום? אני אומר לו לא, מה מיוחד ביום הזה, זה לא שבת, מה מיוחד? אז הוא אומר לי, זה ערב תשעה באב. ואז יש לו כזה הומור ציני. והוא אומר לי: 'בפעם הבאה תבוא בערב יום כיפור... וזה עשה לי בום! אמרתי לחברתי, רעייתי היום, 'אני לא יודע, אני חושב שבשנה הבאה, תשעה באב יהיה משמעותי עבורנו'. זה טילטל אותי הדבר הזה. אני לא יודע מה זה תשעה באב. ובאמת, בקיץ הלכנו לאיזשהו סמינר, ומכאן כבר הדברים התגלגלו. והחלטתי באמת זהו. זה הזמן לעשות את המעבר. זה היה נוח מאוד כי זה היה במעבר בין השחרור שלי לתחילת החיים. זמן טוב לעשות מעבר. תוך כדי המסגרת בצבא זה מאוד קשה. לא הכרתי את העולם הדתי, ומבחינתי כל הדתים זה אותו דבר, אין הבחנה. בעקבות הסמינר הלכתי לשיבת "נתיבות עולם" ולמדתי בבני ברק.

אבא שלי היה מאוד מוטרד. באותה תקופה היו לא מעט סיפורים על בעלי תשובה, שניתקו את הקשר עם ההורים שלהם. אבא שלי אמר את זה בצורה מאוד כואבת: 'אני איבדתי בן אחד, אני לא רוצה לאבד עוד בן'. אף פעם זה לא עלה בדעתי, גם ההדרכה שם לא הייתה להתנתק, אבל אמרתי לו, אבא, איפה שאתה רוצה שאני אלמד, רק תגיד, אתה תמצא לי את המקום, שאתה רוצה שאני אלמד בו. אבא שלי עבד באותו זמן במדרשיית נועם, והכיר את ישראל סדן, שאמר לו, שיש במבשרת ציון מקום. אמרתי: 'אם בשבילך זה טוב, אני הולך למבשרת'. זה מקום דתי לאומי, מקום שבו גם עושים תעודת רבנות וגם מקבלים מקצוע: תעודת הוראה. אבא שלי אמר, מקצוע, מקום דתי לאומי – זה בסדר. הגענו לכאן. באותה תקופה, המושגים של השקפה ודרך זה לא משהו שאני מודע אליו, לא מעניין אותי, אני רוצה ללמוד תורה. תנו לי איפה ללמוד תורה, לא עושה שם הבחנות.

ברוך השם זכיתי ללמוד כאן, בכולל מר"ץ במבשרת ציון. באיזה שהוא שלב הבנתי שקפצתי לכיתה ו' כשאני, בעצם, צריך להתחיל מכיתה א'. אז הלכתי ולמדתי ב"מכון מאיר" את היסודות, ושוב חזרתי לכאן, למדתי ב"מרכז הרב" כמה שנים. באותה תקופה התחברתי גם לחב"ד ולמדתי בכולל חב"ד צמח צדק בעיר העתיקה. היה לי גם חברותא של ברסלב. בהמשך התהליך, למדתי בכולל "ארץ חמדה" כולל דיינות, למדתי שם חמש שנים. ראיתי שזה לא בדיוק התחום שאני רוצה לעסוק בו ואני רוצה לעסוק בחינוך.

שלוש שנים עבדתי עם בתי ספר באיזושהי תוכנית של חינוך לערכים, חינוך לאמונה, ואז הציעו לי פה את ראשות הישיבה התיכונית "קול מבשר", במבשרת ציון. היה רעיון שתעסוק במקצועות תקשורת. הגעתי לכאן לפני 14 שנים, מאז ב"ה אנחנו עוסקים בחינוך. החברה שמגיעים אלינו הם ציבור מאוד מאוד מגוון. התפיסה החינוכית שלנו, אם לומר אותה בקצרה: גם החברה המורכבים ועם הקשיים הרגשיים והלימודיים, צריכים להיות במסגרת נורמטיבית. לא צריכים לבדוד אותם. לכל אחד יש את העוצמות שלו ואת החולשות שלו. וב"ה אנחנו רואים ברכה בעמלנו. המפתח זה עבודה עם הלב ואנחנו משתדלים באמת לעבוד עם הלב.

אנחנו בית ספר חינוכי - וזה גם כן ששאבנו מתוך החסידות. בית הספר זה מכלול של התרחשויות במימד הזמן, במימד המקום ובמימד הנפש. אנחנו צריכים לתת מענה לשלושת המימדים האלה. בית ספר זה לא מערכת של שיעורים שנכנסים, לומדים ומעבירים ידע. בית ספר זה מקום של התרחשות, חוויה נפשית חינוכית שלמה. הנער, בהתפתחות הבריאה שלו, חייב שהמקום הרגשי שלו, יהיה מקום שיש בו צמיחה. אם הוא תקוע במקום הרגשי כי הוא מתוסכל, כי יש לו קשיים עם ההורים, כי יש לו קשיים עם בורא עולם, כי הוא מוצף, הוא לא יכול להתקדם. ולכן קבענו עיקרון שנקרא "התוועדות". שאבנו אותו, שוב מעולם

החסידות. ההתוועדות זה המקום שבו אני פוגש את האדם באמת. לא במקום החיצוני, מקום שיוצר פתיחות, שאני יכול לדבר איתו על כל דבר; שאני מצפה ממנו שישקף רגשות. הרבה פעמים אין לנערים כלים לשתף את העולם הרגשי שלהם ואז הם תקועים שמה. המפתח של כל ההתפתחות זה העולם הרגשי, ואנחנו יוצרים סוג של שיח, שעוסק הרבה מאוד בעולם הרגשי שלו, בחוויות שלו, מערכת היחסים שלו עם החברים, עם בורא עולם ועם הלמידה שלו.

הרגשנו גם שהרבה פעמים החבר'ה שלנו כשהם מגיעים לגיל נישואים, הבנות מפותחות מאוד, והם, באיזה שהוא מקום, תקועים בעולמם הרגשי. אמרנו זה משהו שצריך לעבוד עליו. זה לא משהו שקורה מעצמו. יש לנו גם הרבה מה להאריך בנושא של הכנה לחיי משפחה, נושא שאני מתחיל איתו מכתה ט'-י'. הם מגיעים לישיבה ההסדר, שם לומדים תורה. מתגייסים לצבא ואז הולכים להתחתן. מתי הם למדו? מתי מכינים? מדריכים חתנים וכלות, לומדים את ההלכות. הם מגיעים לנישואים ופתאום אין הכנה ואז מתחילות הבעיות. זה לא משהו שצריך לחכות שתהיינה בעיות ואז נתחיל; צריך ללמוד בהדרגה את התמודדות עם עולם היצרים, בצורה הכי פתוחה. אני תמיד אומר להם, זו מתנה מאת בורא עולם.

הסוגיה של **נוער נושר** מעסיקה אותי כבר הרבה זמן. לא משנה דתי לאומי, חרדי. אני ורעייתי **בסיירת הורים** במשך שנתיים מסתובבים בעיר, רואים את המציאות. לפני שנה וחצי מגיע אלי יהודי שגם כן, אסף חבר'ה שנפלטו ממסגרות חרדיות. הוא בנה מדרשה למנהיגות, בחדרה. היו שם בעיות וסגרו את המקום. 'אני עובר מדרום הארץ לצפון הארץ, לא מוצא מקום ולא מוצא מוסד שמוכן לקבל אותם. ויש לי כעשרים תלמידים, ילדים מבתים חרדיים. אמרתי לו: אין לי כרגע מקום בפנימייה, גם לא אפשרות כלכלית, אבל אם משרד החינוך מוכן לזה, אני מוכן. באותו יום היה לו איזה שהוא שיג ושיח עם מנכ"לית משרד החינוך, דלית שטאובר; באותו היום אני מקבל ממנה טלפון: 'אתה מסכים לקבל אותם. יישר כוח גדול, הם אצלך'. עד שהמשאבים הגיעו לקח כמה חודשים... אבל החבר'ה האלה נמצאים כאן. חבר'ה נחמדים, חבר'ה מדהימים, איכותיים, שבאופן טבעי, הולכים עם לבוש חרדי, אבל הם משתלבים. יש להם כיתה של עצמם, עם תוכנית, אלו חבר'ה שיש להם הרבה מאוד פערים מבחינה לימודית. יש להם מסגרת שלהם; בבוקר הם לומדים בוילא ששכרו, ואחר כך מגיעים לכאן, ללימודי התיכון. אנחנו גם נותנים להם פה חדר כושר וכל מה שאנחנו יכולים לעזור. החבר'ה האלה כבר שנה שניה, מתחילים לעשות בגרויות. הייתה לי פגישה עם ההורים שלהם לפני שנה. חששתי, כי לא ידעתי מה עמדתם לגבי זה שהילדים שלהם לומדים בתוך מסגרת, שנכון שהיא מסגרת נפרדת, אבל בתוך מסגרת דתית לאומית. ההורים פשוט ניגשו בהתרגשות ואמרו, אתם לא יודעים איזה **חסד אתם עושים**. הילד שלנו היה מפורק לגמרי. עצוב מדוכא, ועכשיו הילד שלנו חוזר הביתה שמח! הילד מרגיש שהוא מתקדם. יש לו שאיפות, יש לו רצונות. יש כאלה שלא מצליחים לעשות את המעבר, את השינוי הנפשי הזה. אבל הרוב כן מתקדמים. אנחנו עכשיו בתקופה של בחינות בגרות. לומדים, עוברים בהצלחה. הם יעשו בגרות טכנולוגית, הם לומדים מחשבים, והם יסיימו עם בגרות טכנולוגית. ואחר כך, כל אחד לדרכו.

אני אספר לכם סיפור. ראיינתי לפני יומיים את השחקן חיים טופול. הבן אדם עומד לגמור את הש"ס! הוא לומד כל יום חמישי גמרא. שאלתי אותו למה אתה לומד גמרא? הוא אמר, אני אוהב גמרא. שאלתי אותו, למה אתה אוהב גמרא? הוא אמר כשאני למדתי בתל אביב, בבית הספר הממלכתי דתי, אהבתי את המורה שלי. אז אני אוהב ללמוד גמרא. אני חושב שזה מפתח גדול. בשנה הבאה יהיה ב"ה בן שמונים. הוא לומד גמרא כי הוא אוהב את המורה שלו. זה מדהים.

נכנסתי לתוך המגזר הדתי לאומי, עסקתי בחינוך, גם פה יש הרבה מה לעשות. אבל בשנים האחרונות אני מרגיש איזה שהוא צורך לחזור שוב, לעבודת קירוב לציבור הכללי, והתחברתי שוב למשהו שעסקתי בו בעבר. בתחילת דרכי כשהשתחררתי מהצבא הלכתי ללמוד משחק באוניברסיטת תל אביב. תמיד חיפשתי את החיבורים בין עולם היצירה, עולם המשחק ועולם המדיה. גם בצבא עשיתי לא מעט סרטים, יותר בכיוון של הומור. בזמנו, דיברתי גם עם הרב זמיר כהן לעשות איזה שהם חיבורים איתו, וכשהקימו את ערוץ "אורות" אמרתי שאני צריך להתחבר לדבר הזה. הייתי באיזה שהוא שיתוף פעולה איתם, המנהל שלהם עזב לטובת ערוץ "מורשת" ואז ביקשו ממני שאני אנהל את הערוץ הזה. בחצי שנה האחרונה אני מנהל את ערוץ "אורות". ושוב, הפנים שלנו זה להיפגש עם הציבור, להפגיש אותו עם היהדות, במקום הנכון, האמיתי, החיובי. לגעת בכל יהודי, ביהדות שלו, לעורר את זה."

תמצית הריאיון הינה: סיפורו של הרב צבי שפיגל: טייס קרב בעל תשובה שהפך לאיש חינוך, ראש הישיבה התיכונית "קול מבשר" במבשרת ציון, חזר בתשובה לאחר שירות כטייס קרב בחיל האוויר. למד משחק באוניברסיטת תל אביב, בעל תואר שני בחינוך, משפטים ודוקטורט בפילוסופיה יהודית. למד לימודי רבנות ודיינות ואיש חינוך בעל ניסיון רב בעבודה עם נוער.

הרב צבי שפיגל, מדור "אחד על אחד" באתר "גילוי דעת", גיליון 412 מה-16.9.2018, מאת איילת שליסל

"אני בן 60, נשוי, אב לעשרה וסב לנכדים, בלי עין הרע. אנחנו גרים בקמפוס של קריית החינוך במבשרת. לפני חמש או שש שנים נפתחו הרבה מאוד מוסדות בערים, ובמוסדות האלה היו גם כיתות קטנות וצומחות. שאלנו את עצמנו מה השליחות הבאה שלנו, וגילינו שהרבה בני נוער מחפשים מסגרת תורנית, אבל לא מתקבלים, כי המוסדות התורניים לא מקבלים את מי שלא מתאים לו יום לימודים ארוך ולימודים אינטנסיביים. עשינו תפנית ופנינו לנוער שוחר תורה, שמעוניין ללמוד תורה ברצינות, במקביל ללימודי חקלאות ומקצוע. חיפשנו עיסוק שיצמיח. אדם צריך משהו שיגרום לו לקום בבוקר, משהו שהוא מחכה לו, מרחב צמיחה בריא. הנתיב החקלאי תובעני מאוד. גם אנשי הצוות לומדים תורה וגם העבודה נעשית מתוך לימוד. בהפסקה לומדים הלכה ומקשרים את העשייה החקלאית למצוות התלויות בארץ. מבחינתנו יש בית מדרש, שנמצא בישיבה, ויש בית מדרש שנמצא במרחבים של ארץ ישראל. היה איזה ביקור של הפיקוח ששאלו את אחד הנערים: מה יש לך במקום הזה שאין במקומות אחרים? והוא ענה: חיות."

יישר כוח, כבוד הרב, על עשייתך החינוכית המאתגרת, המרגשת והחשובה כל כך!

כתבה: רותי פיקסלר.

לתגובות: 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il

סייעה בתרגום לאנגלית: גיטה ברקוביץ